

בדס"ם

טופר פרצ'ב

מבוא

בדס"ם (Bondage and discipline, domination and submission, sadism and masochism) הם ראשי תיבות למגוון רחב של התנהגויות ארוטיות ומיניות הכוללות קשירות ויחסי משמוע, שליטה וכניעה פיזית ונפשית, וסאדיזם ומזוכיזם המושתתים על גרימת כאב וספיגתו.¹ חלק מחוקרי התופעה ומהמשתתפים בפרקטיקות שלה נוהגים להשתמש במינוח הצר יותר סאדו-מזוכיזם, המיוחס מראשיתו בעיקר לגרימת כאב.² בעשורים האחרונים רווח גם השימוש במינוח חילופי כוח ארוטיים (erotic power exchange), המרחיב את הפרקטיקות לכל תצורה של יחסי כוח גלויים המובילים לעוררות מינית.³ חוקרים אחדים רואים בפרקטיקות אלו חלק מהתנהגות מינית קינקית ובכך מצמצמים את ייחודה ומרחיבים את גבולותיה.

מחקרי רוחב שנעשו בעשור האחרון מצביעים על תפוצתה של התופעה על מגוון אופניה. ספרות ועמיתיו מראים במחקר עדכני כי 45-60 אחוז מן האוכלוסייה מדווחים על פנטזיות הכוללות שליטה וכניעה, 33 אחוז על כך שבמהלך חייהם השתתפו לפחות פעם אחת במשחקי כוח המובילים לעוררות מינית (הצלפה, השפלה, כניעה, שליטה), ועל יותר מ-20 אחוז המדווחים כי פרקטיקות אלו הן חלק מן התפריט המיני הקבוע שלהם.⁴ הממצאים מצביעים על סקאלה נרחבת של התנהגויות וקטגוריות של זיהוי עצמי הנגזרות מהם, מכאלה שרואים ביחסי הכוח חלק מרכזי מחייהם הארוטיים ומרכיב דומיננטי בזהותם, עד כאלה שמוצאים בהם תיכול נוסף, לעתים שולי, של עולמם המיני.⁵

קשה לספק המשגה ברורה של המונח בדס"ם בגלל הקשריו השונים והעובדה שהוא כולל מגוון נרחב של פרטיקות שהמכנה המשותף ביניהן אינו מובן מאליו. ראשית, החלת המושג ביחס למופעי היא בעייתית ומקשה על בירור אמפירי.⁶ למשל, סקס אלים וחזק בהסכמה או היאבקות בין בני זוג אינם בהכרח מתיישבים עם ההגדרה, ועדיין מכילים מאפיינים מסוימים העולים ממנה, ולעתים אף מוגדרים כך בידי נושאייהן. חלק מהפרקטיקות כלולות באחרות, או משמשות כמשחק מקדים לאקט החדירה, ולכן נבדלותן מוטלת בספק. שנית, הסטטוס החברתי, המגדרי והמיני תופסים אף הם מקום שונה תחת ההכללה המושגית, בשעה שבדס"ם לסבי, הומוסקסואלי, הטרוסקסואלי ואפילו בעל ייחוד גזעי (לבן/שחור) מונעים מתוך כלכלת הנאות וריגושים שאינה מסתכמת בפרקטיקה עצמה, אלא מוגדרת באופן שונה מתוקף המניעים וסדר היום הייחודי של כל קבוצה חברתית.⁷ תרבות לבישת בגדי העור בקרב הקהילה הגאה, למשל, עומדת בפני עצמה כבעלת היסטוריה עצמאית ומהווה חלק מסדר היום של הקהילה. גם אם מצויות בה פרקטיקות העולות בקנה אחד עם בדס"ם, אי אפשר לצמצמה לאותה הכללה, ולעיתים יש אף להבדיל בין השתיים.⁸

למרות השונות והאקלקטיות במטרות ובתכנים, כלל הפרקטיקות הכלולות במושג שואבות את מקורן מן החיבור בין ארוס לשאלת ההסכמה (consent). כפי שטוענים פאסיו ולוסידי במחקרם,

הנאה מינית נקבעת בעיקר על פי הריגוש הגופני העולה מאקט החדירה וההנאות החושניות הנלוות אליו, בעוד ארוטיקה מכילה מגוון רחב של דימויים וריגושים הכרוכים בעוררות גופנית, שהמין אמנם מרכזי בהם אך אינו בלעדי.⁹ ההסכמה בבדס"ם אינה מסתכמת באמירת כן או לא, אלא מהווה תהליך מתמשך של משא ומתן המייצר את עולם החוויות והריגושים הארוטי של המשתתפים בו. החריגה מן הקונבנציה המינית אל אופציות ארוטיות קונטינגנטיות פותחת צוהר ליצירת עצמי ייחודי המעוצב באמצעות תהליך ההסכמה האינטרסובייקטיבי מעבר לאופן שבו הסובייקט במערב מעוצב סביב שיח התשוקה המינית, ולעתים אף כאופוזיציה לו.¹⁰ בו בזמן, ההסכמה היא מושג הנטוע היטב בחשיבה הליברלית ובתוך המסגרת הנורמטיבית של האזרחות הליברלית במערב, ומחייבת ציות לכללים מוסכמים המשקפים נורמות המצויות מחוץ לאינטרקציה החברתית בין השותפים לאקט הארוטי בבדס"ם.¹¹ מאמר זה מבקש לפתוח צוהר להכרת המושג בדס"ם דרך הבנת האופן שבו ייצור עולם הדימויים וההתנהגויות בתוכו, בעיקר דרך תהליך ההסכמה, מהווה תשתית למתח מובנה בין יצירתו של עצמי ייחודי ובין הנורמליזציה של אותה עצמיות בתוך המסגרת השיחנית שממנה נגזרת ההסכמה החברתית. בחינה זו תיעשה בתוך ההקשר ההטרונורמטיבי, כמבנה כוח חברתי העומד בבסיס יצירתו של הסובייקט המיני במערב. מטרתה של סקירה זו, שברובה הגדול היא שיחנית (discursive) ומושתת על סקירת הספרות המשנית העכשווית, אינה לייצר הכללה של כלל הפרקטיקות החברתיות בבדס"ם, אלא להבין את המושג כחלק מתהליכי מיסוד חברתי שהשתרשו בעיקר משנות השמונים של המאה העשרים וזוכים לתפוצה הולכת וגוברת בעשור האחרון. כיוון זה מתכתב עם ספרות אקדמית שונה בתכלית מן הספרות שעסקה בבדס"ם עד לעשורים האחרונים, והסתכמה בעיקר בניית פתולוגי של הסובייקטים השונים שמשתתפים בה, או בפוטנציאל הטרנספורמטיבי שגלום בה לערעור גבולות העצמי, בעיקר דרך קריאה בכתביהם של מזוך ושל סאד.¹² הספרות הבוחנת את התופעה ואף מקפידה לרוב על השימוש במינוח בהקשרים של הבניה חברתית היא חדשה יחסית, ובעשורים האחרונים זוכה לתפוצה גוברת. בשפה העברית היא זוכה להתבוננות ראשונית בדפים אלה.

כדי לעמוד באתגר אפתח בכמה צעדים משלימים. ראשית, אסקור את תהליכי ההתפתחות ההיסטוריים של המושג בדס"ם מתופעה המצטמצמת לגבולות פתולוגיים ועברייניים אל הפיכתה לתופעה מינית הזוכה לתפוצה והתקבלות חלקית. שנית, אצביע על נקודת החיבור בין בדס"ם להטרונורמטיביות דרך מעבר ממהותנות פתולוגית וקרימינלית להתקבלות באקלים של מיניות נאו-ליברלית. אראה כיצד השינויים הסימבוליים והחומרניים בשיח ההטרונורמטיבי מייצרים מצד אחד תשתית ליצירתו של עצמי ייחודי בתוך הפרקטיקות השונות הכלולות תחת מושג-הגג, ומצד שני כיצד אותו עצמי נותר שבוי בתוך שיח המשמר את המדרג ההטרונורמטיבי דרך בחינת מבני שיח משפטיים ופסיכיאטריים ואלו של התרבות הפופולרית. מטרתו של קו ביקורתי זה אינה לייצר הכללה של תהליכי המיסוד החברתיים של בדס"ם, ואף לא לנסות למיין את חלקיה, אלא רק לפתוח צוהר למשמעות שמיוחסת לה במציאות בת-זמננו, למיקומו של הסובייקט בתוכה ולהשפעתם על המיניות המודרנית.

בדס"ם: היסטוריה ושאלת המיניות

ההיסטוריה המודרנית של המונח בדס"ם מתחילה במערב אירופה במאה השבע-עשרה, עם השימוש בקיצור סאדו-מזוכיזם בספרות המדגישה פרקטיקות כמו הצלפות וקשירות. השמות הבולטים בספרות זו הם סאד ומזוך, שהמושג נגזר משמותיהם.¹³ במאה התשע-עשרה הועתק המונח מן ההקשר התרבותי אל התחום הרפואי כביטוי של פגם וליקוי בתפקוד המיני. ספרו של קראפט-אבינג, מיניות ופסיכופתיה – מדריך המנחה דורות של פסיכולוגים, פסיכיאטרים ורופאים – הוא אבן הדרך המרכזית בהפקעת הדיון בסאדו-מזוכיזם מחדר המיטות והשדה התרבותי אל מרחב שיחני העוסק בבריאות הגוף והנפש כסטייה חברתית. בה בעת, המהפכה התעשייתית, המעבר המואץ מן הכפר אל העיר והתרחבותו של מעמד ביניים בעל כוח קנייה יצרו תרבות פנאי המתבססת על ניסיונו של היחיד לחקור את מיניותו ולחפש פרטנרים השותפים לתשוקתו. תמורה זו הובילה מצד אחד לארגון חיי הגוף והנפש תחת הסדרה מוסדית, באופן שחיוק את המיון המדיקלי והפתולוגי.¹⁴ מן הצד האחר, הרחבת ההון והפנאי יצרה אליטה של אמנים ובוהמינים, אשר יצרו תת-תרבות המתבססת על צריכת מוצרים וקשרים חברתיים שבהם יש ליחסי כוח ארוטיים מקום מרכזי. אלה באו לידי ביטוי במסיבות פרטיות וביצירת רשתות לא-פורמליות של אינטרקציות חברתיות.¹⁵

בדס"ם כתופעה חברתית וכתצורה של התנהגות מינית באה לידי ביטוי עד ראשית שנות השבעים של המאה הקודמת ביחסים אינטימיים, במסיבות פרטיות, במועדונים ובפאבים. היא התבססה על מערך של קודים התנהגותיים וחיצוניים קשיחים למדי, כמו לבוש (בעיקר עור) וצריכה של מוצרים כמו אזיקים ושוט, שאפיינה את קהילת הבדס"ם.¹⁶ מחוץ לחדר המיטות היה זה עניינם של מתי מעט: תו היכר של סטייה מינית קשה אף יותר מהומוסקסואליות, כפי שהדבר משתקף בסולם הרפואי של האגודות הפסיכיאטריות בארצות הברית ובבריטניה,¹⁷ או פרקטיקה של מעטים שפעלו הרחק מהעין הציבורית ולעיתים אף בניגוד לחוק, בעיקר כחלק מתרבות השוליים של הקהילה הגאה.¹⁸ בשנות השבעים צמחו בעיקר בארצות הברית קהילות שהגדירו את עצמן דרך הפרקטיקה המינית, ובדס"ם הפך להיות אחד הביטויים הדומיננטיים שלהן. אחת הידועות שבהן הייתה הגטו הסאדו-מזוכיסטי של סאן פרנסיסקו וקהילת הסאמויס (samois) בחוף המזרחי של ארצות הברית.¹⁹

התמורה שהתחוללה בשנות השבעים הובילה בעשורים האחרונים להתפשטותה של התופעה כאחד הביטויים הדומיננטיים של המיניות המודרנית. היא כבר אינה ביטוי של חברי קהילה הניתנים לזיהוי באמצעות לבוש או קודים התנהגותיים ברורים, אלא מתפשטת בקרב האוכלוסייה הכללית ותופסת תצורות שונות בהקשרים שונים.²⁰ בעשור האחרון היא זוכה לבולטות בתרבות הפופולרית וכובשת שיאים חדשים, למשל בפופולריות הגואה של 50 גוונים של אפור.²¹ מאות מועדונים ברחבי העולם מקדישים חלק מרכזי מפעילותם להיכרות ופרקטיקות המתבססות על קשירות, יחסי כניעה ושליטה ועוררות מינית המושתתת על כאב.²² סדנאות רבות עוסקות בלמידה של הפרקטיקות. האינטרנט הפך את הבדס"ם לאחד התכנים המרכזיים בתרבות הצריכה המינית, דרך אתרי היכרות, מידע על ההפעלה הנכונה של הגוף בתוך הפרקטיקה המינית,

ויצירת תקשורת וירטואלית אינטראקטיבית המתבססת על הצגה של חוויות אישיות, סיפורי חיים וחשיפה של קשיים ומצוקות הקשורות לחיבור בין החוויה האישית לחיים בעולם. בדו"ח אגודת הפסיכיאטרים האמריקאית, שבו בדס"ם נחשב פעם להפרעה פתולוגית, הוא מוצג כעת כסטייה נפשית שאינה מהווה בהכרח סימן להפרעה. עדכון זה הוא שלב חשוב במעבר מקיומן הדחוק של פרקטיקות הבדס"ם בשולי החברה אל ההכרה בהן כפרקטיקה מינית שהיא אמנם שולית, אך חלק לגיטימי מן הדיון והשיח על מיניות בחברה ובתרבות.²³

ההתפתחות ההיסטורית של המושג בדס"ם מצטיירת אפוא כתנועה הדרגתית בתוך שדה השיח המיני, מפנטזיות ארוטיות והתנהגות פרוורטית המודרות מן העין הציבורית, מעבר לקו גבול פתולוגי שאין לחצותו, להתנהגות ונטייה מינית נחשקת בקרב רבים, העולה לסדר היום הציבורי וזוכה להתקבלות חלקית. הבנת התוויה ומקומן של הפרקטיקות בתוכה, ובעיקר התצורה של היחסים החברתיים הנגזרים ממנה, דורשת להכיר כיצד היא עוצבה בכפוף לתהליכי ההבניה החברתית של המיניות, כמו הומוסקסואליות, פטישיזם, טרנסוויזיזם ועוד נטיות ופרקטיקות מיניות התופסות מקום שולי בחברה המודרנית. בעמודים הבאים אעמוד על אותו תהליך. לשם כך אבחן ראשית את המשמעויות החברתיות והפוליטיות של מין והטרונורמטיביות.

הטרונורמטיביות, פוליטיקה ומין

הטרונורמטיביות היא משטר של היגדים ופרקטיקות המסדירים מין, מגדר ומיניות תחת נורמות הטרנסקסואליות.²⁴ כפי שרובין מציגה במאמרה הידוע, מן המאה התשע-עשרה הוסדרו הפרקטיקות המיניות במערב בתוך מערך היררכי הנקבע בכפוף לסולם נורמטיבי. האידיאל המיני היה זה של זוג הטרנסקסואלי מונוגומי עם פער גילאים מצומצם, שפעילותו המינית מצמצמת לחדר המיטות בביתו והוא מבסס את ההנאה המינית על איברי הרבייה.²⁵ הסולם ההיררכי הוא תוצר של עמדה מהותנית שנקודת המוצא שלה רואה במין יסוד מכונן של החיים החברתיים ומעצב של המוסדות החברתיים, ובראשם כמובן המשפחה.²⁶ לפי עמדה זו, העליונות ההטרנסקסואלית היא ביטוי טבעי לצרכים ולדחפים הביולוגיים, קובעת את זהות נשואיה, וכל תשוקה מינית שאינה עולה איתה בקנה אחד נקבעת כסטייה שמסוכנותה ושליילותה מוגדרים בכפוף למרחק שלהם מן היחסים ההטרנסקסואליים. יחסים הומוסקסואליים נתפסים כמובן כסוטים, לא טבעיים ופגומים, ואילו הומוסקסואליות שאינה מעוגנת ביחסים יציבים או זוגיים תופסת מקום נמוך עוד יותר במדרג ההיררכי.²⁷

לא מעט חוקרים משדות ידע מגוונים סבורים כי המדרג ההטרונורמטיבי משנות השמונים של המאה העשרים ניחן בגמישות פנימית רבה יותר מאשר המדרג השרירותי ששרר לפניו. בכל הנוגע להיררכיה הנורמטיבית, בעיקר לאור החדירה של מבני שיח ליברליים ונאו-ליברליים אל שדות הידע החברתיים.²⁸ השקפה זו מעוגנת בתמורות בשדות שיח כמו פסיכיאטריה ומשפט ובצמיחתן של תנועות חברתיות ופוליטיות המציבות במרכזן את המאבק לפלורליזם מיני ומגדרי מעבר לתכתיבים התועלתניים של התא המשפחתי הגרעיני. מנקודת מבט זו, נטייה חד-מינית או הטרנסקסואלית ואופיים של האקטים ומבני ההתנהגות המינית נתפסים פחות כדפוסי

מחשבה ופעולה המעידים על זהות נושאייהם ויותר כחלק מהון אנושי הנסחר במסגרת של שוק חופשי כדי להפיק מהן תועלת בדמות הנאות מיניות וארוטיות מגוונות.²⁹ כאן, המשיכה של גבר או אישה לבני או בנות מינם נאמדת בהתאם לערך שניתן להם במרחב הכלכלי והתרבותי, ואילו מידת השונות שלהם נתפסת כשולית ולעיתים אף כניתנת להכלה.³⁰ בנוסף, הפרקטיקות המיניות, גם של הזוג ההטרוסקסואלי, כבר אינן מסתכמות בתנוחות אורתודוקסיות או בכל מבנה קדם-שיחני הכפוף לאקט החדירה.³¹ זוג ההומוסקסואלים או הלסביות שגרים בדירה ממול הופך לחלק מהכלל אם הוא קונה את המוצרים הנכונים, אוזן במקצוע הנכון או מאמץ אורח חיים מונוגומי. בה בעת, גם אצל הזוג ההטרוסקסואלי ההנאה המינית כוללת צעצועי מין, עינוגים מגוונים שאינם מסתכמים באקט החדירה ולעיתים אף מייתרים אותה, ופתיחות חלקית להשתלבותם של פרטנרים נוספים בחיי המין.

אולם מכך אי אפשר להסיק כי המעבר ממהותנות לנאו-ליברליזם הוא עדות לקריסת המדרג ההטרונורמטיבי. כפי שפוקו מדגיש בדיון על הכוח, מבני עוצמה אינם מתחלפים, לכל הפחות בתוך מסגרת אפיסטמית היסטורית, אלא משתלבים זה בזה, כך שהדיון הביקורתי נדרש לבחון את הקשרים ביניהם ולא את ההגמוניה המוחלטת של אחד מהם.³² נגוין, במאמר היוצא מנקודת מוצא מרקסיסטית קוויירית, מציגה מורכבות זו בהקשר ההטרונורמטיבי דרך הפולמוס הביקורתי בין פרייזר לבאטלר, על הבחנה בין חלוקה לא הוגנת של משאבים (maldistribution) להכרה פגומה הפוגעת בזהותו של האחר (misrecognition).³³ הראשון מושרש במבנה הכלכלי והפוליטי של החברה דרך ניצול, קיפוח והפקעה חומרית של משאבים; השני משקף עליונות סימבולית הבאה לידי ביטוי בהיעדר כבוד להגדרה העצמית של קבוצות שוליים ומיקומן בסטוס חברתי נמוך. על פי פרייזר, המדרג ההטרונורמטיבי משתייך לתחום הסימבולי, ואילו שאלת הצדק החלוקתי רלבנטית למבנה היחסים בין פועלים למעסיקים ובעלי הון, עם חיתוכים מוגבלים בין השניים, בעיקר בתוך חלוקת הכוח המגדרית.³⁴ באטלר מוצאת סינתזה מובנית בין השניים בכלל מנגנון של שליטה פוליטית, ודאי בחוסר השוויון שנובע מן המדרג ההטרונורמטיבי.³⁵ למשל, כשהאפיסטמה הנאו-ליברלית תופסת מקום מרכזי, הומוסקסואליים בעלי הון כלכלי זוכים להעצמה, אולם הומוסקסואלים עניים ממשיכים לסבול מנחיתות תרבותית מובנית, המחזקת את המבנה המשפחתי המסורתי במעמד הפועלים, ומשעתקת את מבנה הכוח הקיים בכלים נאו-ליברליים של יזמות וצבירת הון.³⁶ מחקרים בורם הקוויירי-מרקסיסטי מראים כי טרנסג'נדרים, פלואידיים, לסביות והומוסקסואלים סובלים מקיפוח ומיחס מפלה בשוק העבודה, נמצאים בסוף התור לקבלת משרה וזוכים לא פעם ליחס שלילי מובנה הנובע מחוסר כבוד.³⁷ אך בעקבות התנועה בתוך שדה הכוח, ההכרה בזהות מינית שאינה הטרוסקסואלית עולה בהתאם לשוויון בשוק הסחורות והשירותים הקפיטליסטי. כללי ההצעה והביקוש בתוך השוק הזה וחלוקת הכוח המובנית בתוכו שואבים את יסודותיהם, או לפחות חלק נכבד מהם, מן ההיגיון המהותני הנשען על שיח הזהויות ההטרונורמטיבי. מכאן שצמצום הדיון הליברלי על מין להיגיון שיחני הנשען על הכרה בפלורליזם של הקיום המיני חוטאת בחד-ממדיות. האם ההכרה בקיום מיני אלטרנטיבי מהווה אלטרנטיבה לדפוסים ההטרונורמטיביים, או משעתקת ואף מחזקת את

עליונותם ומותרה את הקיום האלטרנטיבי כפגום? והאם כניסתה של מיניות אלטרנטיבית לשיח הנורמטיבי משרתת את חלוקת הכוח המעמדית ואת היעדר הצדק החלוקתי, כחלק מן ההגמוניה ההטרונורמטיבית?

שאלות אלו אינן נחלתן של נטיות מיניות בלבד, אלא גם של דפוסי התנהגות מיניים. שלל ההתנהגויות הכלולות בבדס"ם עולות בקנה אחד עם אותו מתח מתוקף היחס המורכב ביניהן ובין הנורמה ההטרונורמטיבית. התמורה הנאו-ליברלית הופכת פרקטיקות כמו יחסי שעבוד וטכניקות שונות של הסבת כאב לשם עונג ארוטי ועוררות מינית למוצר צריכה נוסף שזוכה להתקבלות על בסיס מידת הביקוש לו בשוק ההנאות המיני.³⁸ עובדה זו אינה מאיינת את הפוטנציאל הפתולוגי ואפילו הקרימינלי של אותן התנהגויות, אלא משלבת אותן בהיגיון הנאו-ליברלי כחלק מן השיח הכלכלי, החברתי והתרבותי.³⁹ ההחצנה החברתית משעתקת אפוא את ההיררכיה ההטרונורמטיבית, ועולם הדימויים והפנטזיות בבדס"ם נשען על מכניזם פנימי הנשאב מתוך המבנה הפטריאכלי שיצר את המדרג ההטרונורמטיבי מלכתחילה. נקודה זו עולה בבירור מניתוח מבני הכוח המגדריים בזרם הרדיקלי של הגל השני של הפמיניזם, כחלק ממאבק שעיקרו הושקע בפורנוגרפיה אך גם בסאדו-מזוכיזם לסבי.⁴⁰ על פי הניתוח הזה, משחקי כוח ארוטיים שבהם אישה משועבדת בידי גבר משעתקים את חלוקת העוצמה המגדרית הממקמת את האישה בתחתית הסולם ההטרונורמטיבי כמושא לתשוקות גבריות. מכניזם זה גם עולה ממשחקים שאינם מצביעים על חלוקת כוח מגדרית אלא על דיכוי גזעי (גבר לבן/אישה שחורה), או על שעתוק אחר מעולם הדימויים החברתי או הפוליטי (נאצי/יהודייה). גם אם מדובר בהמרה של יחסי הכוח, למשל מלכה השולטת באדון, עצם ההקבלה בין ארוטיקה לחלוקת כוח חברתית או מעמדית עדיין שאובה מתוך המכניזם הדכאני שעיצב את המדרג ההטרונורמטיבי.⁴¹ במובן זה הפמיניזם הרדיקלי שולל את יסוד ההסכמה, כמו בפורנוגרפיה או ביחסי אישות לא-שוויוניים. לנקודה זו נתייחס בעקיפין בהמשך דרך ההכשר והכינון של הסובייקט בתהליכי מיסוד חברתיים המשמשים כתגובה לביקורת. אולם בנקודה זו, הביקורת הפמיניסטית חושפת את האופן שבו המעבר ממהותנות לכלכלת שוק בשדה השיח המיני משמש כמנגנון טרנספורמטיבי המשעתק את המדרג ההטרונורמטיבי: מדחיקה של הפנטזיה וההתנהגות המינית אל המחשכים הפתולוגיים, אל החצנת יחסי העוצמה המושרשים ואף מכוננים את אותו מדרג בשדה החברתי והציבורי.

אולם ראייה של ההחצנה התרבותית והחברתית כשעתוק בלבד אינה מביאה בחשבון את אופיים ותוכנם של משחקי הכוח. לא מעט חוקרי בדס"ם מוצאים בתכנים אלה אופציה קונטינגנטית הסותרת את ההיגיון ההטרונורמטיבי, ובכך מרחיבה את עולם הדימויים והמשמעויות שמקנה האינדיבידואל לתשוקה המינית. בראש ובראשונה, משום שמגדרו של מושא המשיכה בבדס"ם תופס מקום משני, אם בכלל.⁴² מידת יכולתו של האחר לעורר ריגוש ארוטי נגזרת בעיקר ממיקומו ההיררכי ופחות מזהותו המגדרית כגבר או אישה, כך שהנחת היסוד ההטרונורמטיבית המושתת על חלוקה בינארית מורפולוגית מצטמצמת ואף נשחקת בבדס"ם אולי יותר מאשר בכל התנהגות מינית אחרת. בנוסף, תכלית הריגוש הארוטי בבדס"ם אינו אקט החדירה, אלא נחיתותו או עליונותו ההיררכית של מושא המשיכה בתוך מסגרת היחסים.⁴³ בחלק מן הפרקטיקות בבדס"ם

אין כלל חדירה, ואף זקפה או אורגזמה אינן רלבנטיות. ניומהאר מראה במחקרה האתנוגרפי כי השוליות של עולם הדימויים והידע ההטרונורמטיבי גורמת לכך שהסטוס החברתי בקהילת הבדס"ם נעוץ פחות בחלוקה מגדרית כמו בעוצמה הגברית מול החולשה הנשית או בדימוי הגוף המתבקש (שומן/רזון), אלא בסטוס של יחסי הכוח בתוך הקהילה, כמו אדון/שפחה, מתחלפת/מתחלף ועוד.⁴⁴

התפנית הליברלית והנאו-ליברלית הביאה לתמורה בשדות השיח המיניים, אך התמורה הסימבולית – המעבר להכרה בפרקטיקות השונות הכלולות בבדס"ם – אינה בהכרח מפחיתה מכוחה של ההגמוניה ההטרונורמטיבית אלא מתיישבת עם מוסכמות היסוד שלה, בעיקר דרך התבססות, לפחות חלקית, של ייצוגיה. עם זאת, מגוון הפרקטיקות והאופן שבו הן מטלטלות את יסודותיו של ההיגיון ההטרונורמטיבי פותחים את השיח המיני לעולם אלטרנטיבי של דימויים והתנהגויות. בעמודים הבאים אראה כיצד השגת הסכמה בין הצדדים המעורבים בפרקטיקות בדס"מיות מפקיעה את עולם הדימויים ההטרונורמטיבי אל עולם ייצוגים ופעולות בדיוני המוציא את הממד האופוזיציוני לנורמה ההטרונורמטיבית מן הכוח אל הפועל. דרך ספרות סאדו-מזוכיסטית לסבית, אטען כי הממד ההטרונורמטיבי בבדס"ם אינו משעתק את ההיררכיה והעליונות הגברית, אלא יוצר אופציה לחרוג מן הקונבנציות ההטרונורמטיביות באמצעות יצירה של דגמים סובייקטיביים המעלים אופציות של התנסות אנושית ושל אופני מחשבה והתנהגות המרחיבים את הנורמות המגדריות והמיניות.⁴⁵

שאלת ההסכמה והתקשרות חברתית: בדס"ם והבניית הסובייקט

הסכמת הצדדים השותפים לפנטזיה ולהתנהגות בדס"מית להשתתף בפרקטיקות שיש בהן חיבור בין אלימות ו/או שליטה להנאה ארוטית ומינית עומדת ביסוד ההבחנה בין בדס"ם לסאדיזם ברוטלי, המעיד על חוסר שפיות או על כוונת זדון עבריינית. החיבור המובנה הופך את ההסכמה ליותר מפורמלית. בניגוד למערכות יחסים מיניות אחרות, הזכות להסכמה מתוקף האישור של כל אחד מן הצדדים, בבדס"ם הצורך להפריד בין אלימות ושעבוד ובין יחסים אינטימיים שבהם הצורך בהפעלת כוח ובשליטה מניע את רצונם של המשתתפים מחייב להסביר את אותו רצון, לנמק את מניעיו ומהלכו, ולהוכיח שאינו מבטא ליקוי פתולוגי או שאיפה זדונית לפגוע בזולת.⁴⁶ לכן גם הדיון האקדמי וגם השגת הלגיטימציה החברתית לכל דפוס התנהגות הכלול בבדס"ם מחייב לנמק את ההפרדה בין יחסים בהסכמה ובין ניצול, אלימות ברוטלית ודיכוי מנטלי ופיזי. מרבית הדיון בשאלת ההסכמה ברשתות החברתיות, בהתארגנויות מוסדיות שמטרתן להוציא מן הכוח אל הפועל פרקטיקות הנוגעות בבדס"ם, כמו סדנאות ואירועים חברתיים, ואף בספרות מגוונת הנוגעת בפרקטיקה, סובבת סביב כמה סלוגנים המנמקים את ההסכמה ומצביעים על האופציות ההתקשרותיות הנגזרות ממנה.⁴⁷ הבולט שבהם הוא הסלוגן "בטוח, שפוי ומוסכם" (Safe, Sane and Consensual), שעל פיו ההסכמה מותנית בפעילות שאינה חורגת מהבטחה מלאה לביטחון פיזי ומנטלי. הגדרה זו שטבע דיוויד סטיין ב-1983 זכתה להתקבלות הרחבה ביותר במרחב הציבורי ופתחה את שערי העולם הבדס"מי למרבית האוכלוסייה, בייחוד לזוגות

הטרוסקסואליים שהקבלה בין הסכמה לביטחון ולשפיות תואמת את אורח חייהם. "ביטחון, שפיות והסכמה" יוצרים במידת מה את קו ההפרדה ההיסטורי בין קיומה של תרבות הבדס"ם בקהילות סגורות, בעיקר על טוהרת הלהט"ב, להתנהגות ארוטית הנסחרת ונצרכת בקרב קהל רחב בהרבה.⁴⁸ סיסמה זו גם זוכה לביקורת לא מבוטלת ולהתנגדות, בעיקר בתוך קהילת הבדס"ם, מצד אנשים שדוחים את הדבקות בביטחון משום שבעיניהם המניע להתנהגות בדס"מית מושתת על לקיחת סיכונים ועל דחיית מושג השפיות, שמשקף סטריאוטיפים.⁴⁹ כך נטבע סלוגן נוסף, "מודעות לסיכון קינקי" (Risk-Aware Consensual Kink), המדגיש את ההקבלה בין בדס"ם ללקיחת סיכונים מתמדת ולבחינת גבולות הגוף והרגש.⁵⁰ ויליאמס ושותפיו מציעים הגדרה חדשנית להופעתה של ההסכמה בבדס"ם – תקשורת, דאגה וזהירות (Communication, Consent and Caution). הגדרה זו מוסיפה להגדרות הקודמות ממד תפעולי נרחב יותר, המדגיש את מימוש מושג ההסכמה ואת ייצורו של דפוס התנהגות הכרחי לכל התקשרות חברתית בדס"מית.⁵¹ תהליך זה מורכב משלושה מאפיינים השלובים זה בזה: (1) הסכמה שטחית המושתת על אמירת כן או לא בלבד. (2) הסכמה בנוגע לכללי המשחק, הכוללת את התכנים המוסכמים העולים מתוך המשא ומתן בין הצדדים ואת האופן שבו המשחק מתנהל. (3) הסכמה עמוקה, שבה הצד הדומיננטי מגלה מודעות לצרכים של שותפו וליכולתם המשותפת לצלוח גבולות מוסכמים הפולמוס סביב שאלת ההסכמה קובע אפוא את הפנטזיות והאקטים המותרים, ובכך את גבולותיו של המושג בתצורת ההופעה שלו בכלל המוסדות החברתיים, החל בתא המשפחתי הגרעיני וכלה בקיום הקהילתי המושתת עליו. ההסכמה בהקשר זה אינה רק תנאי להתקשרות החברתית, ולבטח אינה מצטמצמת להמשגה פורמלית, אלא מהווה תשתית להבניית דרכי חשיבה והתנהגות אינדיבידואליים, ובכך ליצירתם של דפוסי סובייקטיביות ייחודיים. הבניה זו מתכתבת עם המדרג ההטרונורמטיבי ועם ההון הסימבולי העולה מתוך הלגיטימציה שמתקבלת בתהליך ההסכמה.⁵² ראשית, בגלל שאלת ההקשר שבו מופיעים דפוסי חברתיים הטרונורמטיביים. ההסכמה מחצינה דימויים כמו השפלה ואלומות מגדרית ומעתיקה אותם מן המציאות אל מימוש הפנטזיה הארוטית והמינית.⁵³ בכך היא מייצרת מרחב פרטי נבדל מן המציאות החיצונית, שבו המדרג ההיררכי אינו משקף דפוסיים של ניצול ושליטה חברתית, אלא מהווה תחום מובחן ומובדל של מימוש אינדיבידואלי. השליטה, הדיכוי וההשפלה אינם אמיתיים, אלא משמשים כבדיה או כמשחק, כדרך להפיק הנאה.⁵⁴ הטרנספורמציה מן המציאות אל הבדיון מאפשרת ליחיד לממש פן ייחודי באישיותו בתוך גבולות בטוחים, ובכך הופכת אותו לסובייקט של אותו מרכיב אישיותי.⁵⁵ אם הרצון להיות מושפל או להתמסר לזולת הוא ביטוי של רצון כמו שאינו בא לידי ביטוי בחייו הארציים, בעולם הבדיה הוא הופך לסובייקט של אותה תשוקה. אם הרצון לשלוט בזולת ולקחת עליו אחריות אינו זוכה להחצנה בחיי היומיום, המרחב הפיקטיבי הופך אותו לסובייקט של הרצון לשלוט ומייצר דפוסי חשיבה והתנהגות המשקפים את עולם הפנטזיות הכמוס שלו.⁵⁶

הדינמיקה המורכבת בין תהליך ההסכמה ליצירתם של דפוסי מחשבה ופעולה ייחודיים ומקוריים נגזרת אפוא מתזווה בתוך המערך ההטרונורמטיבי: מהיעדר הכרה בחריגה מן הנורמה המינית

וזיהוי נושאים כנחותים ונוטים לחולי ועבריינות, אל קבלתה כמושא להבניית העצמי, כאופציה קונטינגנטית של הנאה גופנית וריגוש מנטלי. וייס מזהה תמורה זו כמימוש הטכנולוגיה של העצמי כפי שהיא מופיעה באתיקה של פוקו, כשעולם הדימויים הארוטי והדחף המיני מהווים חלק מכלכלת סיכונים בתוך מערכת מורכבת של אינטרקציות חברתיות.⁵⁷ המין כאן אינו עוד חלק משיח התשוקה ההטרונורמטיבי, הממייך את מושאיו לזהויות שרירותיות, אלא משמש כתשתית ליצירת דפוסי התנהגות, אורח חיים ואופציות קיומיות המהוות אלטרנטיבה לשיח התשוקה ההטרונורמטיבי, כחלק מקיום פרטי שאינו כפוף לכלליו. בקיום הזה המיניות אינה מתבססת על אקט החדירה ועל ההגמוניה הגברית הנגזרת ממנה, אלא על אופציות מגוונות שקוראות תיגר על התפקידים המגדריים.⁵⁸ התחושות הגופניות אינו כפופות ליחס הבינארי בין הנאה לסבל ובין אובדן שליטה למודעות, אלא מבוססות על טשטוש הגבול ביניהם, טשטוש שהוא עצמו מקור להנאות גופניות. חלוקת העוצמה בין הצדדים השונים היא מודעת, ומהווה תשתית לעולם מורכב ומגוון של ריגושים גופניים ומנטליים שאינם בהכרח כפופים להנאה המינית ולעתים אף אינם נזקקים לה.⁵⁹

אופציות אלו אינן מתקבלות מאליהן. לא מעט חוקרים וקולות מתוך קהילת הבדס"ם טוענים כי רבים מאלה שמעידים על השתתפותם בפרקטיקות המוגדרות כבדס"ם מתנסים באופן חד-פעמי במשחקי כוח או מתבלים את המשגל ההטרונורמטיבי במעט עוררות מינית הנשענת על כאב או יחסי שליטה. לדעתם יש להבדיל ביניהם ובין אלה שבדס"ם מהווה חלק נכבד מאורח חייהם, או לכל הפחות מרכיב מרכזי באישיותם.⁶⁰ ניומהאר אף מציגה במאמריה את אותה הבחנה על בסיס חלוקה בין סוגי פנאי שונים: ההפרדה בין התנהגות אקראית להבניית זהות באה לביטוי בחלוקה בין אלה שבדס"ם הוא מבחינתם ביטוי להיבט נוסף של עוררות מינית, ובין אלה שמקדישים חלק נכבד מזמנם, מן ההון החומרי והרגשי שלהם ומקשריהם החברתיים והקהילתיים להתנהגות ועשייה הקשורה בבדס"ם.⁶¹ לא כאן המקום לעמוד לעומק על ההבחנה בין זהות להתנהגות, בין אקטים מיניים לבין הבניית זהות. לענייננו, יש לציין שאי אפשר להתעלם מההפרדה בין תהליך ההסכמה האינטרקטיבי להבנייתו של עצמי ייחודי. עם זאת, גם לא ניתן לקבוע כי הבנייתו של נושא הפעולה כסובייקט שמורה אך ורק למי שרואים בבדס"ם חלק מפנאי רציני (serious leisure). נקודה זו עוד נדרשת ללא מעט אישוש בספרות עתידית.

בדס"ם, שדות שיח והשאלה ההטרונורמטיבית: בין קואופטציה לאופוזיציה
 צמצום הדיון בקשר בין בדס"ם להטרונורמטיביות בימינו כתמורה הנושאת עימה הבטחה לעצמיות ייחודית, לטכנולוגיה של העצמי המשמשת כאמצעי להתנגדות חברתית ופוליטית, עלול להתעלם מן הצדדים הקואופטיביים של הנורמה ההטרונורמטיבית ומעוצמת השעתוק של כוחה המדיר. בראש ובראשונה, בגלל ההפרדה בין שאלת ההכרה החברתית לסוגיות כלכליות הנוגעות באפליה וניצול. כפי שהראו כמה מחקרים בעשורים האחרונים, בדס"ם הופך לתחביב יקר בגלל שעות הפנאי שהוא דורש ומחירם של מוצרים כמו צעצועי מין וסדנאות המכשירות את המשתתפים ומספקות להם ידע רלבנטי.⁶² לפיכך, בדס"ם הופך במידת מה לתו זיהוי של

אליטה חברתית המשתייכת למעמד בינוני-גבוה, ואופני ההתנגדות להגמוניה ההטרונורמטיבית מחזקים במידה לא מבוטלת את חלוקת העוצמה הכלכלית המתיישבת עם אותה הגמוניה באופן שילובם של דפוסי התנהגות מודרים בתוך המארג הכלכלי המדרגי. בנקודה זו ניתן למצוא הקבלה לא מבוטלת בין הומונורמטיביות למיינסטרימזציה בבדס"ם.

בנוסף, ולענייננו אולי אף מרכזי יותר, דיון בתהליך ההסכמה במנותק מן האופן שבו מושאיה מצטיירים בסביבה החברתית החיצונית עלול לחטוא בחוסר שימת לב לאופן שבו הפרקטיקות החברתיות הן תוצר, לפחות חלקית, של מבני השיח שבתוכם הם נוצרו. הסלוגנים השונים – אלה הדבקים בהבטחה מלאה לקיום פיזי ובריאות מנטלית ואלה ששואפים להרחיב את גבולות העצמי דרך נטילת סיכונים – מביאים בחשבון את היחס לנושאים בסביבה החברתית והציבורית ומגיבים אליו: החל ברמה הבסיסית של ההתקבלות החברתית, עבור בהכשר המדיקלי שניתן ליחיד לפעול באופן שמבדיל את פעילותו מזו של הסאדיסט הברוטלי הפתולוגי,⁶³ וכלה ברמה המשפטית, עם הצורך לקבל הכשר חוקי לכל פעולה כדי לחמוק מסנקציה פלילית ולצמצם את חדירתם של סאדיסטים פתולוגיים לחיים הקהילתיים.⁶⁴ רמות אלו אינן נפרדות זו מזו, אלא מצטלבות בתוך מבני שיח כתובים, כמו חוקים וספרות פסיכאטרית ופסיכולוגית, במוצגי התרבות הפופולרית ובפרקטיקות חברתיות וציבוריות. בעמודים הבאים ברצוני להראות כיצד החיבור ביניהן משתקף בעשורים האחרונים בתווה בשיח הפסיכיאטרי, בשיח המשפטי ובתרבות הפופולרית על בדס"ם. אבחן כיצד התווה הסימבולית והרחבת הזכויות הכלכליות והחוקיות מתכתבות עם השיח ההטרונורמטיבי ובכך מכילות בתוכן את התמורות החברתיות, ומן הצד האחר משתקפות באופן שבו השחקנים החברתיים מעצבים את התנהגותם וקובעים את גבולותיה שדה השיח הבולט הראשון שבו אפשר לזהות את התווה האפיסטמית ואת התמורה שחלה בעקבותיה ביחס לבדס"ם הוא כמובן השדה הפסיכולוגי והפסיכיאטרי.⁶⁵ היחס למושג בעשורים האחרונים הוא עדיין כאל חריגה מהנורמה, אך לא בהכרח כביטוי לסטייה פתולוגית. כאן בולט בעיקר השינוי שחל בעשורים האחרונים בסולם ההפרעות הנפשיות של אגודת הפסיכיאטרים האמריקאית, המבחין בין סאדיזם ומזוכיזם המתבצעים בכפייה לכאלה לנעשים בהסכמה. אלה האחרונים נקבעים כביטוי לפגם נפשי רק אם מתלווים אליהם סימפטומים של קשיים פסיכו-חברתיים.⁶⁶ עד 2013, לשאלת הכוונה לא היה מקום בדיון הפסיכיאטרי על עוררות מינית הנובעת משליטה וכניעה, וכל דפוס יחסים שנגזר מאותו דחף נתפס כביטוי להפרעה נפשית קשה.⁶⁷ השינוי בסולם הפסיכיאטרי מצביע אם כך על תווה משמעותית בנקודת המבט המדעית על בדס"ם, כך שלפנטזיה ולהתנהגות יש מקום כל עוד נלווית אליהם הסכמה והם אינם מהווים מקור להפרעות נפשיות אחרות.

הסרת התיוג הפתולוגי מקנה לבדס"ם לגיטימציה, אולם מכאן ועד הקביעה כי ההתנהגות והפנטזיה שקשורים אליה הם שווי ערך להטרונורמטיביות המרחק רב ודורש הוכחה. ויליאמס מצביעה במאמרה על כך שעצם הזיהוי של בדס"ם כמקור פוטנציאלי להפרעות פסיכו-סוציאליות הוא בכחנת נבואה שמגשימה את עצמה, משום שהוא יוצר מנגנוני תיוג המובילים בעצמם לאותן הפרעות.⁶⁸ לענייננו, השיח המדיקלי משמר את העליונות הסימבולית של הזוג

ההטרסקסואלי בתוך המדרג ההטרונורמטיבי. הוצאת הפרקטיקות המופיעות בבדס"ם מן התפריט הפתולוגי מתממשת במחיר השמירה על נחיתותן המובנית במרחב הציבורי. בניגוד לאהבה רומנטית הטרסקסואלית, שביטוייה במרחב הציבורי רצויים, הופעתם של סימפטומים מן התפריט הבדס"מי אל מחוץ למרחב הפרטי נחשבים להפרעה נפשית מובנית. כאן ההפרדה בין המרחב הציבורי לפרטי היא חרב פיפיות. השינוי בשיח המדיקלי מושתת על אותה הפרדה, אך פחות כביטוי לאופציה קונטינגנטית של עיצוב העצמי ויותר כמשכנן של הפרעות פוטנציאליות. לפיכך הן נדחקות לתוך מרחב מובדל המונע את הופעתן במרחב הציבורי, שבו היעדר ההכרה בשדה השיח הסימבולי נותר על כנו בדמות סימפטומים שאינם חורגים מן השדה הפתולוגי של הסטייה הנפשית.

המיקום הנמוך במדרג ההיררכי ההטרונורמטיבי בא לידי ביטוי ביתר שאת בשיח המשפטי, לא רק בחלוקת ההון הסימבולי אלא גם במישור הפוליטי של חלוקת ההון החברתית והכלכלית. בדס"ם כשלעצמו אינו מופיע בשיח זה כבלתי חוקי, אך פוטנציאל הפגיעה בגופו של הזולת וביציבותו הנפשית מוביל לפסיקות משפטיות המרשיעות משתתפים ביחסי כוח ארוטיים בעבירות אלימות.⁶⁹ בניגוד להסדרה של יחסים חברתיים הכוללים אלימות ופגיעה בגוף, כמו בנייתוחים קוסמטיים ובספורט, בבדס"ם אין די בהסכמה בין הצדדים לפטור אותם מהרשעות פליליות. על פי ואייט, הסיבה לכך נובעת מהשקפה הטרונורמטיבית ביחס לאלימות.⁷⁰ תפיסת הגבריות אינה שוללת אלימות, בטח לא בפעילויות ספורטיביות כמו אגרוף והיאבקות, שבהן הוכחת הגבריות באה לידי ביטוי ביכולת לסבול כאב ולחתור לניצחון. בדס"ם אינו זוכה להגנה מפני החוק לא משום שהוא כולל אלימות, אלא משום שיש בו ערגה לספיגת אלימות כתשתית לעוררות מינית וליחסים אינטימיים.⁷¹ ערגה זו סותרת מיסודה את תפיסת הגבריות המושתתת על התנגדות פיזית לכאב ולנחיתות, ולא על קבלתן כמקור לריגוש ולעונג.

ההקבלה בין בדס"ם להפרת חוק בשיח המשפטי באה לידי ביטוי פחות כדחיקה ורדיפה של כל פרקטיקה בנפרד ויותר כהדגשה של העליונות ההטרסקסואלית. ראוי להדגיש כאן כמה היבטים. ראשית, בדס"ם בקרב זוגות הטרסקסואליים, בעיקר נשואים, זוכה ברוב המקרים להגנה מפני החוק, היות שחזקת ההסכמה מוכרת כחלק מן ההסדר החוזי בין בני הזוג.⁷² לעומת זאת, במקרים שבהם מעורבים הומוסקסואלים, ובעיקר במין פרוע שמעורבים בו כמה משתתפים, ההסכמה בין הצדדים אינה מוכרת בחוק והפעילות המינית מקוטלגת כאלימות ברוטלית ופגיעה בגוף. בולט וידוע בהקשר זה המקרה של ספאנר (rennapS) בבריטניה, כשבית המשפט גזר ארבע שנות מאסר על חלק מן המשתתפים במין הומוסקסואלי מרובה משתתפים שהכיל משחקי כוח פיזיים מרחיקי לכת שנעשו בהסכמה.⁷³ שנית, בדיני משפחה העוסקים בשאלות של משמורת, הורים או בני זוג המזוהים כבעלי אוריינטציה העולה בקנה אחד עם בדס"ם נתפסים כבעלי כשירות מופחתת למשמורת.⁷⁴ יכולתם לשאת בכלל המטלות הרלבנטיות לתפקוד הורי מוצבת בסימן שאלה, והם מזוהים כבעלי פוטנציאל אלים ומשוללי כלים לעמוד בתנאים המנטליים הנדרשים לטיפול בילדים. שלישית, גם בדיני עבודה, בעיקר במקרים העוסקים בטיפול, בית המשפט מאשר פיטורי עובדים בגלל הסכנה הפוטנציאלית העולה מאישיותם ללקוחות ומטופלים. כאן

שתיים מהיצירות המרכזיות בעשור האחרון, סרט הקולנוע המזכירה, המתבסס על ספר דומה, וכמובן המישים גוונים של אפור, הם ביטויים הממחישים את אותם דימויים וייצוגים. בשני המקרים מדובר בבני זוג הטרוסקסואלים, אך ההסבר לאוריינטציה ולזהות המינית הבדס"מית של אחד מבני הזוג נגזרים מעברו.⁷⁸ בהמזכירה הגיבורה משתחררת ממוסד לחולי נפש וסובלת מאובססיה הנוגעת להסבת כאב עצמי הגורמת לנזק גופני. בחמישים גוונים, ההסבר לאוריינטציה המינית הוא עבר של התעללות וניצול מיני. בן הזוג, לעומת זאת, מסתייג מן ההתנהגות והפנטזיה המינית של שותפו או שותפתו, ולעתים אף מוצא בה ברוטליות שהוא אינו מעוניין בה וההסכמה הנגזרת ממנה עולה בספק (חמישים גוונים). בשתי היצירות הפופולריות והמשפיעות נשמרת אם כן הנחיתות של תרבות הבדס"ם, והסטריאוטיפ הפתולוגי מאומץ כהסבר לזהות המינית וכתשתית להתפתחות העלילה.⁷⁹ נקודה זו מגיעה לשיאה כשהישועה והפתרון לחולי הפתולוגי הוא באופן שבו הגיבורים הנורמטיביים גואלים את בני זוגם מהקיבעון הנפשי דרך אורח חיים נורמטיבי המושתת על עקרון האהבה הרומנטית – ההטרוסקסואלית כמובן.⁸⁰ כך היצירה הספרותית והקולנועית אמנם מכילה פרקטיקה של בדס"ם בתוך העולם הנורמטיבי, אולם בכפוף לסטריאוטיפ הפתולוגי,⁸¹ בנחיתות ברורה ביחס לדימוי ההטרונורטיבי, ובעיקר מתוך הדרה של כל אופציה קונטינגנטית המחלצת קול אלטרנטיבי שאינו כפוף למדרג המוסדי ההיררכי. כמו במבני השיח הקודמים, עולם הדימויים וההתנהגויות הבדס"מי נחשף לאור השמש, ויוצא מן החשכה הפתולוגית והקרימינלית אל חיק תרבות הצריכה והמיינסטרים באמנות ובבידור, אך מתוך כפיפותו לנורמה ההטרונורמטיבית ושעתוק חוסר הכבוד והנצחת דימויו הפגום ובהדגשתם וחיזוקם של הערכים החברתיים המוסכמים, בעיקר דרך מושג האהבה הרומנטית.

סיכום

הצלפות, קשירות, שעבוד וכניעה פיזיים ומנטליים, עינוי חלקים שונים מן הגוף דרך הטבעתם בלהבה רותחת, מכות יבשות וצורבות מכאב, התמסרות מלאה בתוך משחקי תפקידים – אלה שלל פרקטיקות שונות ומגוונות שמיקומן המשותף תחת הגדרה כוללת – בדס"ם – אינם הנחה תיאורית המייצרת מכנה משותף לכולן, אלא תיאור של אינטרקציות חברתיות המושתתות על הפרדה ביניהן ובין ניצול, כפייה ואלימות ברוטלית הודות להסכמה שניתנת להם מצד משתתפיהם. הליברליזציה של השיח המיני בעשורים האחרונים ועלייתו של פלורליזם החורג מן המסגרת הממוסדת של התא הגרעיני ההטרוסקסואלי הרחיבה את ההכרה בזכות לייצר יחסים אינטימיים המושתתים על הסכמה לשליטה פיזית ומנטלית והסבת כאב. תמורה זו מגבירה את מיסודם של יחסים חברתיים שמטרתם לממש תכליות ארוטיות ומיניות הנשענות על הסכמה, תוך ייצור תשתית לעצמיות ייחודית של סובייקטים מיניים של שליטה וכניעה. תפנית חברתית זו עולה במחיר ההכרה בעליונות של הזוג ההטרוסקסואלי בשדות השיח הפסיכיאטריים, המשפטיים והתרבותיים, ומביאה לתמורה חלקית במדרג ההיררכי ההטרונורמטיבי. כך, בדס"ם כמסגרת חברתית וכתרבות צומחת המקנה מקום להתנהגויות ולאורח חיים המהווה אלטרנטיבה לנורמה המינית נעה בין שני קטבים המזינים זה את זה: בין יצירה מתמדת של דפוסי חשיבה

והתנהגות המהווים אופוזיציה לנורמה ההטרונורמטיבית, ובין פעילות בתוך המדרג ההיררכי. כפי שמציגים וייקס וכמה חוקרי בדס"ם, זוהי יצירה של אזרחות פוליטית הנשענת מצד אחד על הזכות להגדרה עצמית ייחודית, ומצד שני על קביעת תנאי ההתקבלות בהתאם לתנאיה של כלל החברה ההכרחיים ליצירתה של אזרחות מינית.⁸²

דיאלוג זה מהווה בשנים האחרונות תשתית לעיסוק נרחב בשדות ידע מגוונים, לתמורה ופולמוס בפסיכיאטריה ומשפט ובעיקר לעניין הולך וגובר בחברה ובתרבות המערבית. לכן, בדס"ם כמושג פוליטי משמש כזרקור המאפשר לעלות סוגיות מגוונות לשדה השיח הפוליטי על המין ככלל ועל האזרחות המינית ומיקומה בשאלת השליטה והחירות בפרט. זרקור זה מסתעף בשנים האחרונות לדיון ביקורתי ותיאורטי, המתבסס בחלקו על חקירה פנומנולוגית ואתנוגרפית ועל שימוש בכלים כמותיים. אך למרות התפוצה הגבוהה יחסית של הדיון, בעיקר בעשור האחרון, הוא עדיין מצוי בראשיתו, והפוטנציאל שלו להרחבה והבנה של המיניות המודרנית ושל מקומו של היחיד והחברה בתוכם מחכה למחקר עתידי.

הערות

1. Charlotta Carlström, "BDSM – The Antithesis of Good Swedish Sex?" *Sexualities*, 22 (2019): 1164–1168 (להלן "Carlström, 'BDSM – The Antithesis of Good Swedish Sex'"); Emma. L. Turley, Nihel King & Surya Monro, "You Want To Be Swept Up In It All: Illuminating the Erotic in BDSM," *Psychology & Sexuality*, 9 (2) (2018): 148–150 (להלן "Turley et als., 'You Want To Be Swept Up In It'").
2. Staci Newmahr, *Playing on the Edge: Sadomasochism, Risk, and Intimacy* (Indiana University Press, 2011), 78–83 (להלן "Newmahr, *Playing on the Edge*").
3. Turley et als., "You Want To Be Swept Up In It".
4. Richard A. Sprott, Jules Vivid, Ellora Vilkin, Lyle Swallow, Eliot M. Lev, Julius Orejudos & Danny Schnittman, "A Queer Boundary: How Sex and BDSM Interact for People who Identify as Kinky," *Sexualities*, 24 (5–6) (2021): 708–732 (להלן "Sprott et als., 'A Queer Boundary'").
5. שם.
6. Carlström, "BDSM – The Antithesis of Good Swedish Sex?" 1168.
7. Margot Weiss, *Techniques of Pleasure: BDSM and the Circuits of Sexuality* (Duke University Press, 2011), 76–80 (להלן "Weiss, *Techniques of Pleasure*").
8. Gayle S. Rubin, "The Miracle Times, South of Market and Gay Male Leather", in James Brook, Chris Carlsson & Nancy J. Peters (eds.), *Reclaiming*

- San Francisco: History, Politics, Culture* (City Lights Books, 1998), 148-151
(להלן "The Miracle Times," 148–151) (Rubin,
9. Elena Faccio, Davide Sarigu & Antonio Ludici, "What Is It Like to be a BDSM Player? The Role of Sexuality and Erotization of Power in the BDSM Experience," *Sexuality and Culture* 24 (5): (2020), 1641–1652
(להלן "What Is It Like to be a BDSM Player") (Faccio et als.,
10. Staci Newmahr, "Rethinking Kink: Sadomasochism as Serious Leisure," *Qualitative Sociology*, 33 (2010): 313-331
(להלן "Rethinking Kink") (Newmahr,
- D.M. Ortmann & R. A. Sprott, *Sexual Outsiders: Understanding BDSM Sexualities and Communities* (Rowman & Littlefield Publishers, 2012); E.L. Turley, S. Monro & N. King, "You Want to Be Swept Up In It
11. השימוש במונח "אזרחות" בהקשר של מאמר זה מכוון לדיונים הקיימים בשאלת האזרחות הפוליטית בעשורים האחרונים כמונח המציין מקום לשונות וביקורת הרלבנטית לנושאים כמו מיניות, גזע ולקויות פיזיות ונפשיות. כאן בולט המונח "אזרחות מינית", שזוכה למקום נכבד בעשורים האחרונים ומציין את השייכות של הזהות והפעילות המינית לשווקים הכלכליים ולמדינה. האזרחות המינית נשענת על דמוקרטיזציה של היחסים המיניים, יצירתו של סובייקט מיני וההתפתחות של נרטיבים וסיפורים מיניים.
ראו J. Weeks, "The Sexual Citizen," *Theory, Culture & Society*, 15 (3/4) (1998): 35–52;
Langdridge, "Voices from the Margins: SM and Sexual Citizenship," *Citizenship Studies*, 10 (4) (2006): 373–389.
נקודה זו רלבנטית כמובן לבדס"ם כדפוס התנהגות ואולי אף זהות מינית ביחסה לחברה לשווקים ולמדינה ואדון בה במאמר.
12. הספרות העוסקת בפתולוגיה תוצג בקצרה בהמשך. בנוגע לעיסוק בהיבטים טרנספורמטיביים בולטת בעיקר הגותו של דלו, ויש לה גם הד לא מבוטל בכתיבה בעברית, ואף בקובץ ערוך מלפני שנים אחדות: יצחק בנימיני ועידן צבעוני, עבד התענגות, אדון: על סאדיזם ומזוכיזם בפסיכואנליזה ובביקורת תרבות (תל אביב, רסלינג, 2002).
13. Jill D. Weinberg, *Consensual Violence: Sex, Sports, and The Politics of Injury* (University of California Press, 2016), 5–24
(להלן *Consensual Violence*) (Weinberg,
14. ג"ל מוסקה, לאומיות ומיניות באירופה המודרנית, תרגם להד לזר (ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, 2008 [1985]) מישל פוקו, תולדות המיניות: הרצון לדעת (ירושלים: הקיבוץ המאוחד, 1996).
15. K. Sisson, "The Cultural Formation of S/M: History and Analysis," in Darren Langdridge & Meg Barker (eds.), *Safe, Sane and Consensual: Contemporary Perspectives on Sadomasochism* (Palgrave Macmillan, 2007), 10–35
(להלן *Safe, Sane, and Consensual*) (Langdridge and Barker,
16. Weinberg, *Consensual Violence*.
17. American Psychiatric Association, *Diagnostic and Statistical Manual of Mental*

- (DSM 5, להלן) (*Disorders* (5th ed.) (American Psychiatric Association, 2013
18. בנקודה זו צומחת ספרות, בעיקר פוסט-סטרוקטוראלי, ההופכת את הניתוח המדיקלי והפתולוגי של סאדו-מזוכיזם על פניהם ורואה בבדס"ם כלי לאתגור וערעור מושגי היסוד הסובייקטיביים. בולטים כאן בעיקר דלו, בטאיי ובעיקר פוקו. חשיבותה של ספרות זו מובן וידוע אך פחות רלבנטי להתבוננות הביקורתית המועלית כאן.
- Weinberg, *Consensual Violence*, 9-27 .19
20. שם.
- Lisa Downing, "Safewording! Kinkphobia and Gender Normativity in Fifty Shades of.21
(Downing, "Safewording!" (להלן) Grey, *Psychology & Sexuality* 4 (1) (2013): 92–102
- Newmahr, *Playing on the Edge*, 1–56; Weiss, *Techniques of Pleasure*, 76–84 .22
23. DSM 5
- Nikita Dhawan, "Introduction," in Mara do Mar Castro Varela, Nikita Dhawan & A. 24
Engel (eds.), *Hegemony and Heteronormativity: Revisiting the Political in Queer Politics*
(Routledge, 2016), 1–25
- Rubin, "The Miracle Times," 148–151 .25
26. שם, 146.
27. שם, 148.
- Nikolas Rose, *The Politics of Life Itself: Biomedicine, Power, and Subjectivity* .28
in the Twenty-First Century (Princeton University Press, 2007); Mark McComack,
(להלן) ("Mostly Straight and the Study of Sexuality," *Sexualities* 21 (1) (2018
McComack, "Mostly Straight and the Study of Sexuality"); Ladelle McWhorter, "Queer
;("McWhorter, "Queer Economy (להלן) Economy," *Foucault Studies* 14 (2012): 61–78
Todd May & Ladelle McWhorter, "Who's Being Disciplined Now? Operations of Power
in a Neoliberal World"; Vernon W. Cisney and Nicolae Morar, *Biopower: Foucault and
Beyond* (2016):, 245–258
- Anthony Giddens, *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in* .29
Modern Societies (Cambridge, MA: Polity Press, 1992); Jeffrey Weeks, *Making Sexual
(Weeks, Making Sexual History (להלן) History* (Polity Press, 2000), 1–272
- Lisa Duggan, *The Twilight of Equality: Neoliberalism, Cultural Politics, and the* .30
Attack on Democracy (Beacon Press, 2012); McWhorter, "Queer Economy"
- Feona Attwood & Clarissa Smith, "More Sex, Better Sex: Sex is Fucking Brilliant, .31
Sex. Sex, Sex, SEX," in Tony Blackshaw (ed.), *Routledge Handbook of Leisure Studies*
(Routledge, 2013), 325–342; McComack, "Mostly Straight and the Study of Sexuality";

- Susanna Passonen & Sanna Spišak, "Malleable Identities, Leaky Taxonyms: The Matter (of Sexual Flexibility)," *Sexualities*, 21 (8) (2018)
- Michel Foucault, "Subject and Power," in P. Rabinow (ed.), *Ethics: Subjectivity and Truth* (New Press, 1997), 340–354
- Duc Hien Nguyen, "The Political Economy of Heteronormativity," *Review of Radical Political Economics*, 55 (1) (2016): 112–131
- .34 שם, 118–116.
- .35 שם, 121–118.
- Tithi Bhattacharya, "How Not to Skip Class: Social Reproduction of Labor and the Global Working Class," in Tithi Bhattacharya (ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression* (Pluto Press, 2017), 68–93; Nancy Fraser, "Behind Marx's Hidden Abode: For an Expanded Conception of Capitalism," in Penelope Deutscher & Christine Lafont (eds.), *Critical Theory in Critical Times: Transforming the Global Political and Economic Order* (Columbia University Press, 2017), 21–36
- Nguyen, "The Political Economy of Heteronormativity," *Review of Radical Political Economics* 55 (1) (2016): 112–131; Francine D. Blau & Lawrence M. Khan, "The Gender Wage Gap: Extent, Trends, and Explanations," *Journal of Economic Literature*, 55 (2017): 789–865
- Weiss, *Techniques of Pleasure* .38
- Ofer Parchev & Darren Langdrige, "BDSM Under Security: Radical Resistance (להלן) via Contingent Subjectivities," *Sexualities*, 21 (1–2) (2017): 194–211
- ("Langdrige, "BDSM Under Security
40. הביקורת מתחילה כמוכרן אצל מקינן ודבורקין בביקורתן הידועה על פורנוגרפיה, אולם בהקשר של סאדו-מוזכזים היא בולטת בספר שנכתב בעיקר כתגובה לסאדו-מוזכזים לסבי-ב-1982: Frog in the Well, "Introduction: Against Sadomasochism," in Robin Ruth Linden, Darlene R. Pagano, Diana E. H. Russell & Susan Leigh Star (eds.), *Against Sadomasochism: A Radical (להלן) Feminist Analysis* (1982), 1–15
- Against sadomasochism*; Weiss, *Techniques of Pleasure*, 144 .41
- Rubin, "The Miracle Times," 148–151 .42
- Elena Faccio et als., "What Is It Like to Be a BDSM Player," 1641–1652; Gian C. .43
- Gonzaga, Dacher Keltner & Daniel Ward, "Power in Mixed-Sex Stranger Interactions," *Cognition and Emotion* 22 (8) (2008): 1555–1568
- Newmahr, *Playing on the Edge*, 84–96 .44

45. Martin S. Weinberg, Colin J. Williams & Charles Moser, "The Social Constituents of Sadomasochism", *Social Problems*, 31 (4) (1984): 379–389 (להלן: Weinberg et als., "The Social Constituents of Sadomasochism")
- Eva Jozifkova, "Consensual Sadomasochistic Sex (BDSM): The Roots, The Risks and; The Distinctions Between BDSM and Violence", *Current Psychiatric Reports* 15 (392) (2013): 1–18; Karen Holt, "Blacklist: Boundaries, Violations, and Retaliatory Behavior in the BDSM Community," *Deviant Behavior* 37 (2016): 917–930; Cara R. Dunkley & Lori A. Brotto, "The Role of Consent in the Context of BDSM", *Sexual Abuse* 32 (6) (Dunkley & Brotto, "The Role of Consent" להלן) (2020): 657–678
46. Alexandra Fanghanel, "Asking for It: BDSM Sexual Practice and the Trouble of Consent," *Sexualities* 23 (3) (2020): 269–286
47. Langdrige, "Voices from the Margins"; Jay Wiseman, "The Medical Realities of Breath Control Play," (1997, www.jaywiseman.com)
48. Weinberg et als., "The Social Constituents of Sadomasochism", 24–43
49. Weiss, *Techniques of Pleasure*, 70–82; Weinberg et als., "The Social Constituents of Sadomasochism", 24–43
50. Dunkley & Brotto, "The Role of Consent," 661
51. D. J. Williams, Jeremy N. Thomas, Emily E. Prior & M. Candace Christensen, "From "SSC" and "RACK" to the "4Cs": Introducing a New Framework for Negotiating BDSM (Participation)", *Electronic Journal of Human Sexuality* 17 (2014)
52. ההבחנה בין בדיון למציאות היא מרכז הדיון על בדס"ם בפמיניזם הלסבי בשנות השבעים והשמונים של המאה העשרים, וראשיתו ואולי מרביתו של הדיון בנושא עולה משם. דיון זה נגזר מתוך סוגיות כמו דיכוי מעמדי, רצונה של האישה והאוטונומיה שלה על גופה ומהווה חלק מדיון פמיניסטי רחב המעמיד במרכז את סוגיית הפורנוגרפיה. בלא מעט מובנים, בורם הפמיניסטי הסקס מתעצב בתוך אותו דיון, והשאלה של סאדו-מוזכים בהסכמה מרכזית בו. בנקודה זו בולטת הספרות בשנות השמונים, המנציחה את הקונפליקט בתוך הקהילה הפמיניסטית. ראו בנקודה זו את Weiss, *Techniques of Pleasure*, 70–82.
53. Anne McClintock, "Commercial Fetishism and Gender Power," *Social Order* 37 (להלן: "Commercial Fetishism and Gender Power" (McClintock, 1993): 87–116; Weiss, *Techniques of Pleasure*, 6–151
54. Patrick D. Hopkins, "Rethinking Sadomasochism: Feminism, Interpretation, and Simulation," *Hypatia*, 9 (1) (1994): 116–141
55. Weiss, *Techniques of Pleasure*, 6–151
56. ההפרדה בין מציאות לבדיון כהכשר לבדס"ם וקביעה הכרחית של גבולותיו נתונה אף היא בסימן שאלה בנוגע למוחלטות שלה, בשעה שאף היא עשויה לסמן מנגנוני הדרה פנימיים, בעיקר בדחיקתן של

התנהגויות ורצונות שאינן עולות איתה בקנה אחד. בולט כאן הדיון על יחסי שליטה שבהם ההפרדה אינה מתקיימת מתוקף אופיין, או בשל התשוקה העולה אצל חלק מן השחקנים בתוך היחסים לחרוג מגבולות הבריה Peter L. Dancer, Peggy J. Kleinplatz & Charles Moser, "24/7 SM Slavery," *Journal of Homosexuality* 50 (2/3) (2006): 81–101; Rachel Green, "Total Power Exchange in a Modern Family: A Personal Perspective," in *Langdrige & Barker, Safe, Sane and Consensual*, 292–296; Parchev & Langdrige, "BDSM Under Security," 194–211 נקודה חשובה, אך בדיון המושגי שלפנינו הנוגע לעצם המיסוד החברתי של המושג, חשוב בעיני להבין יותר את התהליך של כינון המושג דרך האינטראקציה החברתית העולה מן ההפרדה ופחות את מאפייניה המדירים, שהדיון בהם עדיין ראשוני.

Weiss, *Techniques of Pleasure*, 80–100 .57

McClintock, "Commercial Fetishism and Gender Power", 208–212; Weiss, *Techniques of Pleasure*, 72–80 .58

Emma Turley, "I Feel So Much Better in Myself: Exploring Meaningful Non-Erotic Outcomes of BDSM Participation," *Sexualities* (2022), 1–17; Sprott et al., "A Queer Boundary," 708–732 .59

Newmahr, "Rethinking Kink"; D. J. Williams, Emily Prior, Thea Alvarado et al., "Is Bondage and Discipline, Dominance and Submission, and Sadomasochism Recreational Leisure? A Descriptive Exploratory Investigation," *The Journal of Sexual Medicine* 13 (7) (2016): 1091–1094 .60

Newmahr, "Rethinking kink," 313–331 .61

Newmahr, *Playing on the Edge*, 10–50; Weinberg et al., "The Social Constituents of Sadomasochism," 43–60; Weiss, *Techniques of Pleasure*, 100–132 .62

Lisa Downing, "On the Limits of Sexual Ethics: The Phenomenology of Autassassinophilia," *Sexuality and Culture* 18 (1) (2004): 3–17; Lisa Downing, "Beyond Safety: Erotic Asphyxiation and the Limits of SM Discourse," in Barker and Langdrige, *Safe, Sane and Consensual*, 119–132 .63

Weiss, *Techniques of Pleasure*, 72–80 .64

Richard Krafft-Ebing, *Psychopathia Sexualis: With Especial Reference to Antipathic Sexual Instinct: A Medico-forensic Study* (Read Books, 2010) .65

DSM-5 .66

Anthony R. Beech, Michael H. Miner & David Thornton, "Paraphilias in the DSM-5," *Annual Review of Clinical Psychology* 12 (2016): 384 .67

Jacqui Williams, "Sadomasochism to BDSM: Discourse Across Disciplines," *A Journal of Historical and Cultural Studies* 22 (1) (2016): 79–81 .68
(להלן: "Sadomasochism to BDSM" (Williams))

- Weinberg, *Consensual Violence*, 62–63 .69
- Matthew Weait, "Sadomasochism and the Law," in Langdridge and Barker, *Safe, Sane, and Consensual*, 63–82 .70
- .71 שם, 67.
- Darren Langdridge, "Voices from the Margins: Sadomasochism and Sexual .72
Langdridge, "Voices from להלן) Citizenship, *Citizenship Studies* 10 (4) (2006): 374–376
(the Margins)
- R. V. Brown, [1993] *UKHL 19, 1 AC 212*, House of Lords (1994) .73
(Brown, [1993] UKHL 19, 212 להלן)
- Dipika Jain & Kimberly Rhoten, "A Queer-Feminist Analysis of BDSM Jurisprudence .74
in Common Law Courts," *Berkeley Journal of Criminal Law* 27 (1) (2022): 100–112
- Brown, [1993] UKHL 19, 212 .75
- Sharon Cowan, "To Buy or Not to Buy? Vulnerability and the Criminalisation .76
of Commercial BDSM," *Feminist Legal Studies* 20 (3) (2012): 263; Margot D.
Weiss, "Mainstreaming Kink: The Politics of BDSM Representation in US Popular
Weiss, "Mainstreaming להלן) Media, *Journal of Homosexuality* 50 (2–3) (2006): 103–132
(Kink," 103–132
- Susan Quilliam, "Fifty Shades of a Phenomenon", *Journal of Family Planning and .77
Reproductive Health Care* 39 (1) (2013): 55–57; Richard A. Sprott & Braden Berkey, "At the
Intersection of Sexual Orientation and Alternative Sexualities: Issues Raised by Fifty Shades
of Grey," *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity* 2 (4) (2015): 506–7
- Williams, "Sadomasochism to BDSM," 79–81 .78
- Downing, "Safewording," 92–102; Weiss, "Mainstreaming Kink," 103–132 .79
- Downing, "Safewording," 92–102 .80
- Williams, "Sadomasochism to BDSM," 79–81 .81
- Langdridge, "Voices from the Margins", 374–376; Weeks, "Making Sexual History," .82
(1–272; J. Weeks, *The Language of sexuality* (Abington; Routledge, 2011

